

СРЕДНОСРОЧНА ПРОГРАМА

**за помощ за развитие и хуманитарна
помощ**

за периода 2013 – 2015 г.

Съдържание

1. Цели и задачи на помощта за развитие	4
2. Форми и механизми за предоставяне на помощ за развитие	5
3. Приоритетни географски и тематични направления на българската политика за развитие.....	7
4. Оказване на хуманитарна помощ	8
5. Планиране, управление, отчитане и мониторинг на помощта за развитие и хуманитарната помощ.....	9
6. Популяризиране на политиката за развитие	10
7. Оценка на изпълнението на Средносрочната програма	10

Използвани абривиатури

МБВР – Международна банка за възстановяване и развитие

МФК – Международна финансова корпорация

НАТО – Организация на Северноатлантическия договор

ООН – Организация на обединените нации

ОССЕ – Организация за сигурност и сътрудничество в Европа

ПРООН - Програма на ООН за развитие

СЗО – Световна здравна организация

УНИЦЕФ – Детски фонд на ООН

УНКТАД – Конференция на ООН за търговия и развитие

УНФПА - Фонда на ООН за населението

ФАО – Организация по прехрана и земеделие

ЧБТР – Черноморска банка за търговия и развитие

ЮНЕСКО - Организация на ООН за образование, наука и култура

Помощта за развитие и хуманитарната помощ са съставна част от външната политика на Република България и представляват важни инструменти за нейното осъществяване. С присъединяването си към ЕС България поема ангажимент да подпомага по-слабо развитите страни, определени като партньори и получатели на такава помощ. Съгласно постигнатите в рамките на ЕС договорености, към 2015 г. обемът на отпусканата официална помощ за развитие /ОПР/ от 12-те нови държави-членки следва да достигне 0,33% от техния брутен национален доход (БНД).

В съответствие с Постановление на МС № 234/1.08.2011 г., настоящата Средносрочна програма /СП/ конкретизира целите и задачите на българската политика в тази област, както и начините и механизмите за оказване на помощ за развитие и хуманитарна помощ в периода 2013 – 2015 г.

Българската политика на развитие се базира върху международно договорените ангажименти в областта на развитието, включително Целите на хилядолетието на ООН, чийто преглед предстои през 2015 г. Тя се вписва в общата политика на ЕС в тази област, залегнала в Европейския консенсус от 2005 г. и е съобразена с критериите за оценка и ефективност, разработени от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) и с добрите международни практики.

Набелязаните в Средносрочната програма цели и области отчитат специфичния опит и капацитет на страната ни, създаден в годините на прехода. Взети са предвид икономическите реалности и необходимостта от оптимално насочване и изразходване на осигурения национален финансов ресурс за осъществяване на политиката за развитие на Република България.

Средносрочната програма се приема с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на външните работи. Тя е публичен документ, който се публикува на официалния сайт на Министерство на външните работи. На базата на Средносрочната програма, МВНР разработва годишни планове-графици и програми и проекти по страни-партньори в сътрудничество със заинтересованите ведомства.

1. Цели и задачи на помощта за развитие

Българската помощ за развитие и хуманитарна помощ служат за реализирането на целите и задачите на външната политика на България, насочени към укрепването на международния мир и сигурност и намаляване на бедността. Непосредствен приоритет са зоните на риск и нестабилност и държавите в преход на Балканите, в Черноморския регион, Средиземноморието и Близкия изток. Подпомагането на стабилното и устойчиво развитие на тези държави и региони представлява инвестиция в сигурността и просперитета на Република България. Страната има значителен опит като доскорошен получател на помощ и като модел на осъществени реформи и преход към демокрация и пазарна икономика, който може да споделя. Във връзка с това, чрез предоставяне на помощ за развитие и хуманитарна помощ, нашата страна ще се стреми към:

- принос в усилията на ЕС и международната общност за постигане на траен мир, сигурност и стабилност в света на основата на ценностите на демокрацията, плурализма, върховенство на закона и зачитането на правата на човека;
- утвърждаване на доброто име и международния авторитет на България;

- насърчаване на устойчиво социално-икономическо развитие, добро управление и демократични реформи в страните-партньори, водещи към стабилност и просперитет;
- съдействие за процеси на следкризисно и следконфликтно възстановяване;
- развитие на двустранните отношения със страните-партньори, с акцент върху търговско-икономическия обмен чрез улесняване и активизиране на деловите контакти и стимулиране на български инвестиции.

Съгласно международно установените стандарти и критерии, българската помощ за развитие и хуманитарна помощ се предоставя при изпълнение на следните изисквания:

- установяване на трайно сътрудничество със страната-партньор, при зачитане на нейния суверенитет, национални традиции и културно наследство;
- съобразяване с нуждите на страните-партньори и техните национални стратегии за развитие;
- еднакво третиране, без дискриминация по отношение на пол, раса, религиозна принадлежност, възраст, увреждания, сексуална ориентация и др.;
- съсредоточаване на помощта върху ограничен кръг партньори и области на действие за постигане на по-голям и осезаем ефект;
- отпускане на помощ на база оценка на показаните резултати от страните-партньори по вече реализирани подобни проекти по линия на помощта за развитие по отношение на доброто управление и ефективно и прозрачно усвояване на средствата;
- максимално ефективно използване на средствата, чрез партньорство с други донори и най-вече със страните-членки на ЕС;
- сътрудничество при изпълнение на програми и проекти с НПО, частния бизнес, академичните среди и други заинтересовани обществени групи.

2. Форми и механизми за предоставяне на помощ за развитие

Българската помощ за развитие се предоставя чрез многостранно и двустранно сътрудничество.

По многостранна линия България участва в Европейския фонд за развитие, който е основен инструмент за подпомагане на групата развиващи се страни от Африка, Карибите и Тихоокеанския басейн (АКТБ). Имаме финансов принос и участваме в процеса на взимане на решения в инструментите за външна помощ на ЕС като Инструмента "Сътрудничество за развитие", Инструмента за предприсъединителна помощ, Инструмента за съседство и партньорство", Инструмента за стабилност, Инструмента за укрепване на демокрацията и правата на човека и др. Участваме в процеса на взимане на решения в многостранни механизми на сътрудничество за развитие по линия на ООН - например чрез ПРООН, Фонда на ООН за населението (УНФПА); вноски към организации от системата на ООН (ЮНЕСКО, УНИЦЕФ, ФАО, УНКТАД, СЗО и чрез финансов принос към международните финансови институции (ЧБТР, МБВР, МФК).

По двустранна линия помощта за развитие може да има следните форми:

- техническа и експертна помощ ;

- предоставяне на средства за образование и обучение на кадри на държавата-партньор в България и обучения на място;
- реализиране на инфраструктурни проекти с важно социално значение на местно¹ равнище;
- финансова подкрепа за бюджета на страната-партньор;
- трансформиране на дългове към Република България;
- доставки на храни, материали и оборудване, лекарствени продукти, медицински изделия и др.;
- финансиране на програми и проекти в страните-партньори, включващи инвестиции или дарения на движимо имущество;
- предоставяне на ресурси за изпълнение на одобрени проекти на национални или международни НПО, работещи в държавата-партньор;
- изпълнение на проекти за развитие в държавата-партньор от частния сектор;

3. Приоритетни географски и тематични направления на българската политика за развитие

България насочва своята помощ за развитие към приоритетни за нашата външна политика страни и региони, като при определянето им се отчитат традиционните ни исторически, икономически и културни връзки, географската близост и политическата воля за сътрудничество, както и наличието на специфичен капацитет за предоставяне на помощ. Определянето на страните-партньори се влияе също така от приоритетните за нас политики на ЕС на разширяване и съседство, насочени към Западните Балкани, Черноморския регион и Средиземноморието. Отчитайки тези фактори, както и необходимостта от оптимално насочване на ресурсите, приоритетни за нас са следните географски направления:

- **Страни от Западните Балкани** – стабилността и просперитетът на тези държави и интегрирането им в ЕС са непосредствен външнополитически приоритет за Република България. Като член на ЕС и НАТО, България е пример за други страни в региона, с натрупан опит и капацитет по отношение на много от предизвикателствата, които тези страни срещат в момента – политически, икономически и социални. България е ангажирана с процеса на европейската и евроатлантическата интеграция на тези държави и може да окаже съдействие при изграждането на демократични институции, върховенство на закона, структури на гражданското общество, добро управление, функционираща пазарна икономика и др.;
- **Страни от Черноморския регион** - стабилността и просперитетът на тези страни са от особена важност както за сигурността, в качеството ни на външна граница на ЕС, така и за енергийната сигурност и диверсификацията на енергийни източници на страната ни. Регионът е приоритетен за нас и поради присъствието на български общности в някои страни.
- **Страни от Близкия изток и Северна Африка** – процесите, свързани с т. нар. „Арабска пролет“, промениха изцяло политическата перспектива на този географски регион, в който редица държави поеха курс на демократизация. Тези

¹ Съобразено с териториалното устройство на страната-партньор

процеси, макар и в друг контекст, са сходни с опита на Централна и Източна Европа през 90-те години на XX век. България би могла да бъде и вече се утвърждава като полезен партньор, който може да предостави експертиза за процесите на национално помирение, демократизация, развитие на граждански структури и НПО, организиране на свободни и честни избори, свободни медии и изграждане на етническа и религиозна толерантност. От важно значение е запазването и доразвиването на добрите традиции в отношенията ни с държавите от този регион.

- **Страни, в процес на следконфликтно възстановяване** - в които България участва с военни или цивилни контингенти в мирни операции под егидата на ООН, НАТО и ОССЕ.
- **Страни от Африка на юг от Сахара**, както и държави от категорията на най-бедните страни, които се определят като приоритетни за ЕС, с оглед постигането на напредък в преодоляването на бедността, глада, женската и детска смъртност, масово разпространение на епидемии като малария, туберкулоза, ХИВ/СПИН и др. Актуален пример в това отношение са регионите на Сахел и Африканския рог.

Определянето на изброените географски направления не изключва реализирането на проекти и в други страни и региони, в които могат да се открият нови благоприятни възможности за сътрудничество с България като държава-донор.

Основните тематични направления на българската помощ за развитие се определят на базата на оценка на съществуващия капацитет за оказване на помощ в конкретни области, наличието на опит и експертиза, човешки и материални ресурси. Съобразени са и с нуждите на държавите-партньори, индикирани както от посолствата ни в приоритетните региони, така и в консултации с компетентните ведомства и с държавите-партньори. Отчитайки тези фактори, смятаме, че България разполага с капацитет да оказва помощ в следните области:

Подпомагане на демокрацията

- подкрепа за доброто управление;
- подкрепа на структурите на гражданското общество;
- подкрепа за спазването на човешките и гражданските права, равенство между половете и борба с дискриминацията;
- подобряване достъпа до информация за обществото;
- подкрепа на изборния процес;
- подобряване на гражданската култура чрез гражданско образование

Повишаване на качеството на образованието

- стипендии за образование;
- подкрепа за стажове за преподаватели;
- подобряване на квалификацията на преподавателите;
- подкрепа за създаване на съвременни програми за обучение

Подкрепа за по-качествено здравеопазване

- обучение на лекари и медицински персонал;
- подкрепа за съвременна медицинска техника

Подкрепа на инициативи за разширяване на взаимната търговия и инвестиционна дейност

- подкрепа на инициативи за разширяване на взаимната търговия и инвестиционна дейност;
- семинари и обучения за съдействие на развиващите се страни за ефективното им участие и международната търговия, включително в рамките на инициативата на ОИСР и СТО „Помощ за търговия”

Създаване на социално значима инфраструктура

- осъществяване на инфраструктурни проекти, с важно социално значение за местни общности;
- проекти, свързани с подобряване на средата на живот на местни общности.

Конкретните програми и проекти за осъществяване с всяка страна-партньор се включват в годишните планове за помощ за развитие и в стратегическите програми, които МВнР разработва с участието на страните-партньори и на заинтересованите ведомства.

4. Оказване на хуманитарна помощ

Освен помощ за развитие България предоставя и хуманитарна помощ. За разлика от помощта за развитие, която има дългосрочни цели и характер, хуманитарната помощ изисква бърза реакция и се предоставя краткосрочно, с цел спасяване на човешки животи, облекчаване на страдания, лечение и рехабилитация на пострадалото население при бедствия и кризи от различно естество. Поради постоянното нарастване на нуждите и съответно на средствата, отделяни за хуманитарна помощ в света, все по-осезаема е необходимостта от тясна координация и взаимодействие при предоставянето на хуманитарна помощ и помощ за развитие за дадена страна или регион. При ситуации на повтарящи се или хронични кризи /например природни бедствия/, хуманитарната помощ има и средносрочно измерение с цел „намаляване на уязвимостта и изграждане на устойчивост“, което я приближава по цел и съдържание към помощта за развитие.

Политиката на ЕС и България в областта на хуманитарната помощ се изгражда върху международно утвърдените принципи на хуманност, безпристрастност, неутралитет и независимост. Основните механизми и форми, чрез които България оказва хуманитарна помощ са:

По многостранна линия:

- чрез финансов принос към компетентните организации от системата на ООН – вноски в техните бюджети или принос в специално създадени фондове; чрез сътрудничество с Международния комитет на Червения кръст и Международната федерация на Червения кръст и Червения полумесец, както и с ЮНЕСКО, УНИЦЕФ, Върховния комисариат на ООН по бежанците, Агенцията за подпомагане на палестинското население, СЗО, Глобалния фонд за борба срещу СПИН и др.
- чрез многостранни инициативи за продоволствена помощ –по линия на обновената Конвенция за продоволствено подпомагане², Световната продоволствена програма и др.;

² България подписа Конвенцията на 25 септември 2012 г. и предстои да я ратифицира. След присъединяването си страната ни ще се ангажира с предоставянето на безвъзмездна продоволствена помощ за избрана от нас нуждаеща се страна.

- чрез доброволчески дейности на национално, международно и европейско ниво;
- чрез предоставяне на ресурси на международни и български неправителствени организации за извършване на хуманитарна дейност;

По двустранна линия:

- изпращане на екипи за участие в спасителни операции при извънредни ситуации и бедствия;
- предоставяне на движимо имущество, материали, храни, лекарствени продукти, медицински изделия и др.;
- провеждане на лечение и рехабилитация на групи от пострадало население в България;
- безвъзмездна финансова помощ;
- финансиране на проекти, имащи за цел изграждане на местен капацитет и превенция, така че да повишат подготвеността и устойчивостта към бедствия и аварии;

С цел увеличаване на общия ефект от целева хуманитарна помощ по двустранна линия, Република България ще участва приоритетно чрез вноски в многостранни операции за хуманитарна помощ /чрез Службата на ООН за координация на хуманитарните дейности в Женева или чрез ЕК/, като във всеки конкретен случай се стремим към оптимална видимост на нашето участие. Приоритет е участието в инициативи и дейности под патронажа на еврокомисаря по международно сътрудничество, хуманитарна помощ и реакция при кризи.

5. Планиране, управление, отчитане и мониторинг на помощта за развитие и хуманитарната помощ

Планирането и отпускането на средствата за помощ за развитие и хуманитарна помощ става на базата на аргументирана обосновка в съответствие с международно приетите стандарти за добро управление и ефективност, залегнали в Парижката декларация от 2005 г., Декларацията от Бусан от 2011 г. и свързаните с тях международни договорености.

Средствата за помощ за развитие се планират на основата на дължими вноски към инструментите на ЕС за помощ за развитие, към международни организации и финансови институции, чиято дейност е свързана с целите на помощта за развитие, към конвенции по линия на помощта за развитие, както и на основата на планирана двустранна помощ за развитие, отчитайки ангажимента на страната ни да достигне определените от ЕС нива за отпускане на средства за помощ за развитие. Средствата за хуманитарна помощ се планират като процент от средствата за двустранна помощ за развитие, като не следва да надвишават 20 процента.

Управлението се осъществява съгласно правилата за работа на Съвет „Международно сътрудничество за развитие”, под председателството на министъра на външните работи. Предвид спецификата на дейностите по предоставянето и управлението на официална помощ за развитие е необходимо да продължи работата по повишаване на административния капацитет на специализирани кадри в съответствие с изискванията на ОИСР, подготовката на квалифицирани служители в областта на управлението на проекти и провеждането на обществени поръчки.

Предоставената официална помощ за развитие /ОПР/ се отчита ежегодно координирано от МВНР, със съдействието на ведомствата, участващи в Съвета

„Международно сътрудничество за развитие“, пред ЕК и ОИСР, в съответствие с изискванията им за отчетност и прозрачност . Хуманитарната помощ, насочвана към развиващите се страни, се отчита като ОПР.

Мониторингът на отпуснатите средства за двустранна помощ за развитие се осъществява на основата на възприетите международните критерии за ефективност³ за реализирането на конкретни проекти, на изискванията за изпълнение и отчетност на проектите, както и на основата на установените национални правила за одит. Мониторингът на проектите в страните-партньори се осъществява със съдействието на българските посолства или от командировани експерти. Мониторинг може да бъде осъществяван и от представители на международни организации, когато проектите се осъществяват с тяхно участие.

Българската двустранна помощ за развитие и хуманитарна помощ се осъществяват в съответствие с принципите на доброто управление, при максимална прозрачност, откритост и обществена ангажираност.

6. Популяризиране на политиката за развитие

Осигуряването на обществена ангажираност и подкрепа за българската помощ за развитие и хуманитарна помощ е от важно значение за нейния успех. Медиите, частният бизнес и неправителствените организации ще бъдат въвлечени като основни партньори, както при осъществяване на проектите по развитие, така и при запознаването с проблемите на страните-получатели на помощ, с ангажиментите на България като член на ЕС и страна-донор, както и с конкретни програми и проекти. Редовно ще бъдат информирани за постигнатия напредък по политиката за развитие.

7. Оценка на изпълнението на Средносрочната програма

В средата на програмния период ще бъде направена междинна оценка на изпълнението на програмата, а непосредствено след края на програмния период, окончателна оценка. Резултатите ще бъдат представени на Съвета “Международно сътрудничество за развитие”.

³ , Декларацията от Париж от 2005 г. и Декларацията от Бусан от 2011 г.